

Pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad numatytoji motina, kuriai vaikas gimė pagal sutartį su surogatine motina, turi turėti teisę į motinystės ar joms lygiavertes atostogas

Kadangi Direktyva dėl nėščių darbuotojų numato tik minimalius reikalavimus apsaugos srityje, valstybės narės gali laisvai taikyti palankesnes nuostatas numatytosioms motinoms

D., ligoninės Jungtinėje Karalystėje darbuotoja, ir Z., Airijoje dirbanti mokytoja, kreipėsi į surogatines motinas, kad jos pagimdytų joms vaikus.

D. sudarė sutartį su surogatine motina pagal Jungtinės Karalystės teisę. Vaikas buvo pradėtas iš jos partnerio spermos ir kitos moters lytinių ląstelių. Praėjus keliems mėnesiams po vaiko gimimo, Jungtinės Karalystės teismas, remdamasis sutartimi su surogatine motina, D. ir jos partneriui pripažino nuolatinę ir visišką atsakomybę už vaiką remiantis Jungtinės Karalystės teisės aktais, reglamentuojančiais surogaciją.

Z. serga reta liga – nors jos kiaušidė yra sveika ir ji, be to, yra vaisinga, ji neturi gimdos ir todėl negali išnešioti vaiko. Jos vyrui ir jai vaikas gimė sudarius sutartį su surogatine motina, gyvenančia Kalifornijoje. Genetikos požiūriu vaikas yra sutuoktinių ir jokios nuorodos apie surogatinę motiną nėra jo JAV išduotame gimimo liudijime. Pagal Kalifornijos teisę, Z. ir jos vyras yra laikomi vaiko tėvais.

Abi moterys paprašė mokamų atostogų, lygiaverčių motinystės ar įvaikinimo atostogoms. Šie prašymai buvo atmesti motyvuojant tuo, kad D. ir Z. niekada nebuvo nėščios ir kad tėvai neįsivaikino vaikų.

Nacionaliniai teismai, kuriuose abi numatytosios motinos pareiškė ieškinius, klausia, ar toks atsisakymas prieštarauja Direktyvai dėl nėščių darbuotojų¹ ir ar tai yra diskriminacija dėl lyties ar dėl neįgalumo (tokios diskriminacijos rūšys draudžiamos atitinkamai pagal Direktyvą 2006/54/EB² ir Direktyvą 2000/78/EB³).

Šios dienos sprendimuose Teisingumo Teismas atsakė, kad **Sąjungos teisė numatytosioms motinoms nenumato teisės į mokamas atostogas, lygiavertes motinystės ar įvaikinimo atostogoms.**

Dėl Direktyvos 92/85/EEB dėl nėščių darbuotojų, Teisingumo Teismas primena, kad šios direktyvos tikslas yra skatinti nėščių, neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos darbe pagerinimą, nes šie asmenys priskirtini ypatingos rizikos asmenų grupei. Šioje direktyvoje nuostatoje dėl motinystės atostogų aiškiai daroma nuoroda į

¹ 1992 m. spalio 19 d. Tarybos direktyvos 92/85/EEB dėl priemonių, skirtų skatinti, kad būtų užtikrinta geresnė nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų sauga ir sveikata, nustatymo (dešimtoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje; OL L 348, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 110).

² 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) (OL L 204, p. 23).

³ 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79).

gimdymą ir jos tikslas yra saugoti vaiko motinos sveikatą specifinėje pažeidžiamumo situacijoje, kuri atsiranda dėl nėštumo. Teisingumo Teismas priduria, kad nors motinystės atostogomis taip pat siekiama užtikrinti ypatingą moters ir jos vaiko ryšį, tačiau šis tikslas siejamas tik su laikotarpiu po „nėštumo ir gimdymo“. Iš to išplaukia, kad **motinystės atostogų suteikimas remiantis direktyva suponuoja, kad atitinkama darbuotoja buvo nėščia ar pagimdė kūdikį. Todėl numatytoji motina, kuri kreipėsi į surogatinę motiną, kad ši pagimdytų jai vaiką, nepatenka į direktyvos taikymo sritį**, įskaitant ir tą atvejį, kai ji gali maitinti vaiką krūtimi po gimimo ar faktiškai jį maitina. Todėl valstybės narės, remiantis direktyva, neprivalo numatyti tokiai darbuotojai teisės į motinystės atostogas.

Vis dėlto, Teisingumo Teismas priduria, kad kadangi minėta direktyva siekiama nustatyti tam tikrus minimalius reikalavimus nėščių darbuotojų apsaugos srityje, valstybės narės gali laisvai taikyti palankesnes nuostatas numatytosioms motinoms.

Dėl Direktyvos 2006/54/EB dėl vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo srityje, Teisingumo Teismas konstatuoja, kad **atsisakymas suteikti motinystės atostogas numatytajai motinai nėra diskriminacija dėl lyties**, nes numatytasis tėvas taip pat neturi teisės į tokias atostogas ir kad dėl atsisakymo darbuotojos moterys neatsiduria nepalankesnėje padėtyje nei darbuotojai vyrai.

Be to, **atsisakymas numatytajai motinai suteikti mokamas atostogas, lygiavertės įvaikinimo atostogoms, nepriskirtinas Direktyvos dėl vienodo požiūrio taikymo sričiai**. Šia direktyva valstybėms narėms paliekama laisvė pasirinkti – suteikti įvaikinimo atostogas ar ne. Joje tik numatyta, kai jei tokios atostogos suteikiamos, atitinkamos darbuotojos turi būti apsaugotos nuo atleidimo iš darbo ir turi teisę grįžti į savo darbą arba lygiavertės pareigas.

Galiausiai, **dėl Direktyvos 2000/78/EB**, kuria draudžiama bet kokia diskriminacija dėl neįgalumo užimtumo ar profesinės veiklos srityje, Teisingumo Teismas mano, kad neginčijama, kad tai, kad moteris negali išnešioti vaiką sukelia jai didelių kančių. Tačiau **sąvoka „neįgalumas“**, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, suponuoja, kad **sutrikimai, dėl kurių kenčia asmuo**, kartu su įvairiomis kliūtimis **gali trukdyti visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti profesiniame gyvenime** tokiomis pat kaip ir kitų darbuotojų sąlygomis.

Taigi, **negalėjimas susilaukti vaikų įprastiniais būdais savaime iš principo nėra kliūtis numatytajai motinai įsidarbinti**, dirbti ir progresuoti.

Esant šioms sąlygoms Teisingumo Teismas konstatuoja, kad negalėjimas turėti vaikų nėra „neįgalumas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2000/78, todėl ši direktyva nėra taikoma esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama šiuo atveju.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

Visas sprendimų (C-167/12 ir C-363/12) tekstas nuo jų paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimų paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](http://Europe.by.Satellite)“ ☎ (+32) 2 2964106